

Zakonitost ISDS in pridobitev mnenja

Pravna obrazložitev

V tej obrazložitvi je predstavljena kratka analiza zakonitosti mehanizma za reševanje sporov med vlagateljem in državo (ISDS), ki je vključen v dva osnutka trgovinskih sporazumov EU (CETA in Sporazum o prosti trgovini med EU in Singapurjem), in novega predloga Komisije z dne 16. septembra 2015 o sistemu investicijskega sodišča (ICS), na podlagi prava EU. Na kratko tudi opisuje, kako lahko Vlada Republike Slovenije preveri zakonitost predvidenih trgovinskih sporazumov EU, ki vsebujejo ISDS, pri Sodišču Evropske unije (Sodišče).

Zakaj obstajajo resni dvomi o zakonitosti ISDS in ICS na podlagi prava EU

Na podlagi prava EU in v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča obstaja možnost, da ISDS (vključno z ICS) ni skladen s pravnim redom EU, saj bi (1) ogrozil avtonomnost pravnega reda EU in zlasti pristojnosti sodišč EU ter (2) negativno vplival na dokončno vzpostavitev notranjega trga in še zlasti na pravila EU o konkurenci.

Zmanjševanje pristojnosti sodišč EU

Pogodbe EU vzpostavljajo "popoln sistem pravnih sredstev" v okviru pravnega reda EU. Med zadevami, ki spadajo v izključno pristojnost Sodišča Evropske unije, so neposredna in posredna izpodbijanja odločb in predpisov EU ter pristojnost za dokončno razlago prava EU. ISDS vpliva na to izključno pristojnost Sodišča, saj posameznikom daje sredstvo za izpodbijanje odločb in predpisov EU in pravno presojo takšnih predpisov brez vključitve Sodišča.

Jasno je, da tako široka pristojnost sodišč EU slednji načeloma ne prepoveduje sklepanja mednarodnih sporazumov, na podlagi katerih je za EU in njene institucije pri razlagi teh sporazumov pristojno drugo mednarodno sodišče. Vendar je Sodišče določilo stroge pogoje glede tega, kdaj je to mogoče, ki jih mehanizmi ISDS ne izpolnjujejo. Poleg tega ISDS tudi bistveno odstopa od mednarodnih sporazumov, ki vključujejo sodne sisteme, ki so skladni s pravom EU. ISDS namesto zahtevkov držav zoper EU dovoljuje zahtevke posameznikov. To pomeni, da bi morala sodišča EU svoje pristojnosti deliti z drugim sodiščem, da bi lahko obravnavala zahtevke posameznikov zoper ukrepe, odločbe in predpise EU.

Zato pomeni ISDS neposreden izziv pristojnosti sodišč EU. Za ohranitev pristojnosti sodišč EU je treba v ISDS vključiti osnovne previdnostne ukrepe, ki v osnutku besedila CETA in Sporazuma o prosti trgovini med EU in Singapurjem niso predvideni. Prav tako Komisija tega problema ni zadostno obravnavala v svojem predlogu za ICS z dne 16. septembra, ki bo vključen v Sporazum o prosti trgovini med EU in Vietnamom.

Diskriminacija in učinkovitost prava notranjega trga EU

ISDS pomeni izziv tudi za pravilno delovanje predpisov, ki veljajo za notranji trg EU. ISDS in ICS namreč uvajata diskriminatorno pravno sredstvo, ki je na voljo samo tujim vlagateljem in evropskim podjetjem, ki

so v tuji lasti, kar je v nasprotju s številnimi določbami Pogodbe o Evropski uniji in Listine EU. Prav tako tudi ovirata učinkovitost primarnega in sekundarnega prava EU, zlasti v zvezi z notranjim trgov EU. ISDS omogoča tujim vlagateljem, da izničijo globe in druge finančne obveznosti, ki so jim bile naložene na podlagi pogodb EU. Ta problem ni omejen le na obveznost vračila nezakonito dodeljene državne pomoči, kot navaja Komisija v svojem predlogu za ICS. Velja na primer tudi za vsako globo, ki jo naloži Komisija za kršitev drugih pravil EU o konkurenci.

Pridobitev mnenja

V skladu s členom 218(11) Pogodbe o delovanju Evropske unije lahko Slovenija pridobi mnenje Sodišča o zakonitosti "predvidenega" mednarodnega sporazuma EU.

Razlog za obstoj tega postopka na podlagi Pogodbe je preprečevanje zapletov, ki bi lahko nastali na podlagi pravnih sporov glede skladnosti mednarodnih sporazumov, ki so zavezujoči za Evropsko unijo, s Pogodbami.

Pridobitev mnenja se lahko nanaša samo na "predvideni" mednarodni sporazum EU. Sodišče torej zahteva, da je na voljo dovolj informacij o dejanski vsebini tega sporazuma in drugič, da sporazum še ni sklenjen. Na podlagi teh meril lahko Vlada Republike Slovenije pridobi mnenje o skladnosti ISDS v Sporazumu o prosti trgovini med EU in Singapurjem, Sporazumu o prosti trgovini med EU in Vietnamom ter v CETA.

ISDS nedvomno poraja številna druga temeljna vprašanja, kot je dejanska potreba po takšnih sistemih, negativen vpliv, ki bi ga lahko imeli na javni interes, kot je varstvo okolja, in pomanjkanje ustavnoskladnega in preglednega sodnega procesa. V to razpravo ni treba vključevati vprašanja zakonitosti ISDS in ICS, saj je mogoče to vprašanje zlahka obravnavati s pridobitvijo mnenja Sodišča.

Za nadaljnje informacije prosimo
stopite v stik z:

Laurens Ankersmit
pravnik s področja trgovine in
okoljskih vprašanj EU
Client Earth
+32(0)20 808 4321
lankersmit@clientearth.org

Paul de Clerck
koordinator za program ekonomske
pravičnosti
Friends of the Earth Europe
+32(0)49 438 0959
paul.declerck@foeeurope.org

ClientEarth je neprofitna organizacija za okoljsko pravo, s sedežem v Londonu, Bruslju in Varšavi. Smo pravniki aktivisti in delujemo na stičišču prava, znanosti in politike. S pomočjo prava razvijamo pravne strategije in orodja za obravnavo pomembnih okoljskih vprašanj.

ClientEarth se financira z radodarno pomočjo človekoljubnih organizacij, aktivnih posameznikov in Oddelka za mednarodni razvoj Združenega kraljestva.

Prevod te publikacije je financirala organizacija Friends of the Earth Europe.

Bruselj	London	Varšava
4ème Etage	274 Richmond Road	Aleje Ujazdowskie 39/4
36 Avenue de Tervueren	London	00-540 Varšava
1040 Bruselj	E8 3QW	Poljska
Belgija	Združeno kraljestvo	

ClientEarth je družba z omejeno odgovornostjo, registrirana v Angliji in Walesu, številka družbe 02863827, številka registrirane dobrotelne organizacije 1053988, s sedežem na naslovu 2-6 Cannon Street, London EC4M 6YH, z registrirano podružnico v Belgiji, N° d'entreprise 0894.251.512 in z registrirano ustanovo na Poljskem, Fundacja ClientEarth Poland, KRS 0000364218, NIP 701025 4208.